

Ichki Ishlar Organlarini Axborotlashtirish

2-Mavzu: Ichki ishlar organlarini axborotlashtirishning huquqiy asoslari va holati. Axborot tizimlarining vazifalari, periferik qurilmalar, aloqa va kommunikatsiya vositalari hamda tarmoq texnologiyalari asoslari.

Huquqiy Asoslar

Axborotlashtirishning umumiy va maxsus huquqiy bazasi.

Axborot Tizimlari

Ichki ishlar organlaridagi axborot tizimlarining asosiy vazifalari.

Texnik Ta'minot

Periferik qurilmalar, aloqa va tarmoq texnologiyalari.

Axborotlashtirishning Huquqiy Asoslari

Hozirgi davrda davlat boshqaruvi va huquqni muhofaza qilish jarayonlari axborot-kommunikatsiya texnologiyalarisiz (AKT) tasavvur etib bo'lmaydi. Ichki ishlar organlari faoliyatini samarali tashkil etishda axborot tizimlari va ularning huquqiy asoslari muhim ahamiyat kasb etadi. Axborotlashtirish — bu jamiyat hayotining barcha jabhalarida AKTni joriy etish va rivojlantirish jarayonidir.

Tezkorlik

Tezkor-qidiruv faoliyatini takomillashtirish.

Samaradorlik

Jinoyatchilikka qarshi kurash samaradorligini oshirish.

Xavfsizlik

Jamoat xavfsizligini ta'minlash.

Soddalashtirish

Fuqarolarga ko'rsatiladigan xizmatlarni soddalashtirish.

Ichki Ishlar Organlarini Axborotlashtirishning Umumiy Huquqiy Asoslari

Ichki ishlar organlarini axborotlashtirish keng ko'lamli normativ-huquqiy hujjatlar majmuiga tayanadi. Bu asoslar tizimlardan samarali foydalanishni ta'minlaydi, fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi

Shaxsiy hayot daxlsizligi, axborot erkinligi, huquq va erkinliklarning kafolatlarini belgilaydi.

"Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonun (2003/2014)

Davlat organlarida axborot tizimlarini yaratish va ulardan foydalanishni tartibga soladi.

"Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida"gi Qonun

Axborotdan foydalanishning konstitutsiyaviy asoslarini mustahkamlaydi.

"Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonun (2019)

Ichki ishlar organlarida to'plangan fuqarolarga oid ma'lumotlarni himoya qilish va ulardan foydalanishni belgilaydi.

Maxsus Huquqiy Asoslar va Tizimlar

Ichki ishlar organlariga oid maxsus huquqiy hujjatlar AKTni joriy etish va rivojlantirish masalalarini bevosita tartibga soladi.

Asosiy Hujjatlar

- **“Ichki ishlar organlari to‘g‘risida”gi Qonun (2016):** Axborot tizimlarini yuritish va rivojlantirishni IIO vazifalari qatoriga kiritadi.
- **Prezident Farmonlari va Qarorlari (masalan, PF-5005, 2017):** IIO faoliyatini tubdan isloh qilish, AKTni joriy etish choralarini belgilaydi.
- **Vazirlar Mahkamasi Qarorlari:** Yagona ma‘lumotlar bazalari va elektron xizmatlarni joriy etish tartibini belgilaydi.

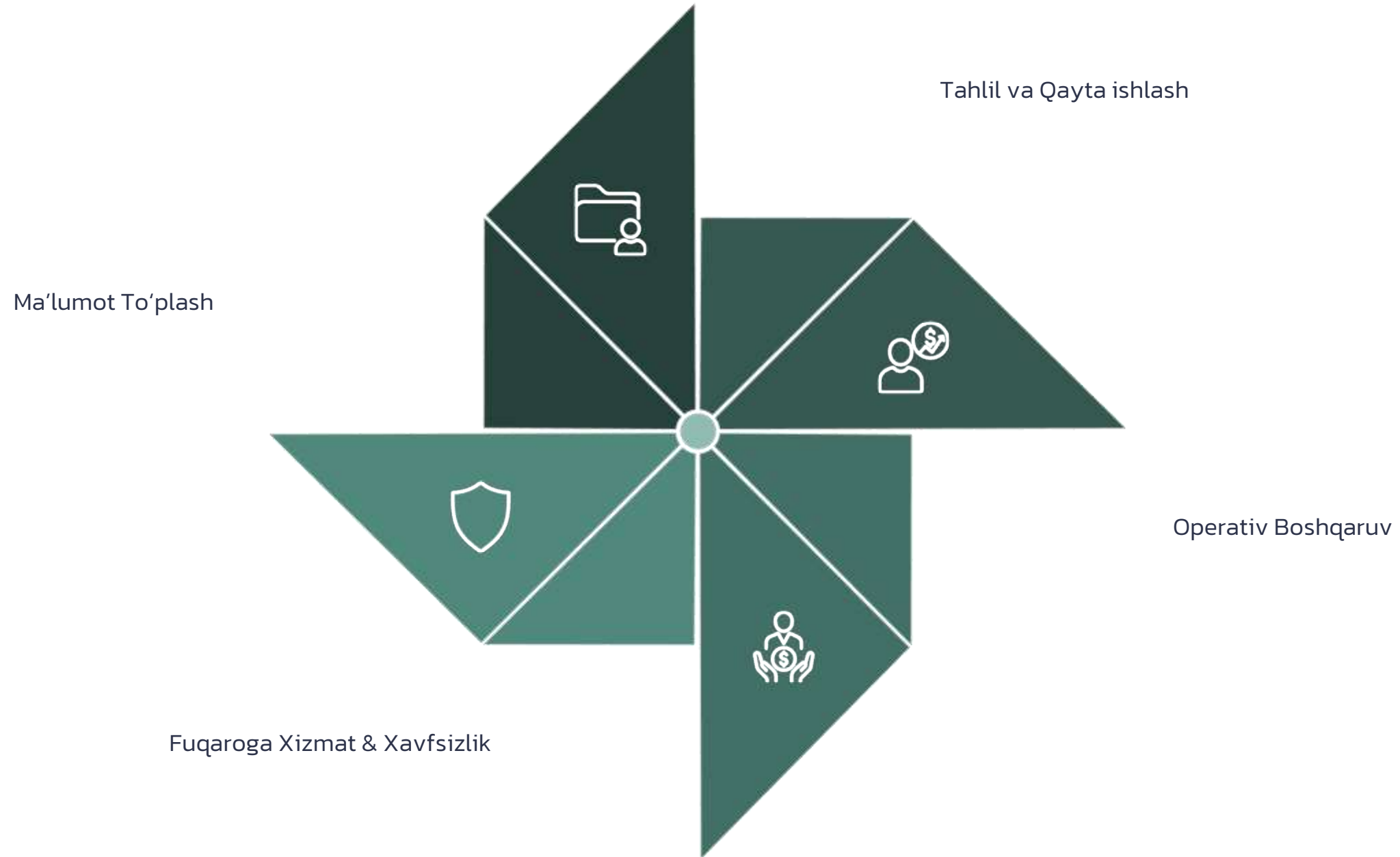
IIO Axborot Tizimlari Misollari

Bu tizimlar shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish, kiberxavfsizlik va davlat sirlarini saqlash bo‘yicha qonunlar bilan tartibga solinadi.

- Elektron hujjat aylanishi tizimi.
- Tezkor-qidiruv faoliyati axborot bazalari.
- Yo‘l harakati xavfsizligi bo‘yicha avtomatlashtirilgan tizimlar.
- Kriminalistika va ekspertiza ma‘lumotlar bazalari.
- Fuqarolarga ko‘rsatiladigan onlayn xizmatlar (pasport, ro‘yxatga olish).

Axborot Tizimlarining Asosiy Vazifalari

Ichki ishlar organlarida yaratilgan va qo'llanilayotgan axborot tizimlarining asosiy maqsadi – huquqni muhofaza qilish, jamoat xavfsizligini ta'minlash va fuqarolarga tezkor xizmat ko'rsatishni samarali tashkil etishdir.

Jinoyatlar, huquqbuzarliklar, shaxsiy ma'lumotlar bazalarini yuritish.

Tezkor Boshqaruv
Bo'linmalar faoliyatini onlayn nazorat qilish, tezkor axborot almashish.

Xizmat Ko'rsatish va Xavfsizlikni Ta'minlash

Axborot tizimlari fuqarolarga xizmat ko'rsatishni elektronlashtirish va jamoat xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Fuqarolarga Xizmat Ko'rsatish

- Pasport va ID-karta olish, ro'yxatdan o'tish jarayonini elektronlashtirish.
- Avtotransport vositalarini ro'yxatga olish va haydovchilik guvohnomasini berish xizmatlarini onlayn ko'rsatish.
- Jarimalarni elektron tarzda to'lash imkonini yaratish.

Jamoat Xavfsizligi va Kiberxavfsizlik

- Videokuzatuv tizimlari orqali jamoat joylarida tartibni nazorat qilish.
- Yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha intellektual boshqaruv tizimlarini qo'llash (kamera orqali qoidabuzarliklarni qayd etish).
- Axborot tizimlaridagi ma'lumotlarni ruxsatsiz kirishdan himoya qilish va maxfiylikni ta'minlash.
- Kiberjinoyatchilikka qarshi kurashda zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanish.

Periferik Qurilmalar: Kompyuterning Tashqi Ko'zlari va Qo'llari

Kompyuterning asosiy vazifasi – ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va chiqarishdan iborat. Bu jarayonni amalga oshirishda periferik qurilmalar muhim rol o'ynaydi. Ular foydalanuvchi bilan kompyuter o'rtasida vositachi sifatida xizmat qiladi.

Kiritish Qurilmalari

Klaviatura, sichqoncha, skaner, mikrofon, veb-kamera. Ma'lumotlarni kompyuterga uzatadi.

Chiqish Qurilmalari

Monitor, printer, plotter, dinamik, proyektor. Qayta ishlangan ma'lumotlarni tashqi muhitga chiqaradi.

Aralash Qurilmalar

Sensorli ekran, fleshkalar, tashqi qattiq disk. Bir vaqtda kiritish va chiqarish vazifasini bajaradi.

Tashqi Xotira: USB-flesh xotira, Tashqi qattiq disklar (HDD, SSD), Optik disklar (CD, DVD). Ular katta hajmdagi ma'lumotlarni uzoq muddatli saqlash va ko'chirishda qo'llaniladi.

Aloqa va Kommunikatsiya Vositalari

Ichki ishlar organlarida aloqa va kommunikatsiya vositalari – bu tezkor axborot almashish, xavfsizlikni ta’minlash va favqulodda vaziyatlarda tezkor choralar ko’rish uchun xizmat qiladigan texnik vositalar majmuasidir.

An’anaviy Aloqa

- Ichki telefon tarmoqlari.
- Radiostansiyalar (qo’l va avtotransport).
- Favqulodda signal beruvchi tizimlar.

AKT Tizimlari

- Kompyuter tarmoqlari va elektron pochta.
- Maxsus ma’lumotlar bazalari (Jinoyatchilar, transport).
- Kriptografik himoyalangan axborot almashish tizimlari.

Mobil va Zamonaviy Vositalar

- Maxsus mobil telefonlar va planshetlar.
- GPS va geolokatsiya tizimlari (patrul xizmatida).
- Videokonferensaloqa vositalari.

Aloqa vositalarining asosiy vazifasi – xodimlar o’rtasida tezkor axborot almashinuvini ta’minlash, jinoyatchilikka qarshi kurashda tezkorlikni oshirish va operativ boshqaruvni kuchaytirishdir.

Multimedia va Kuzatuv Texnologiyalari

Zamonaviy IIO faoliyatida multimedia va kuzatuv texnologiyalari jamoat tartibini saqlash va dalillarni yig'ishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Videokuzatuv Kameralari

Shaharlar va ob'ektlarda tartibni nazorat qilish, jinoyatlarning oldini olish va ularni fosh etish uchun ishlatiladi.

Dronlar va UUA

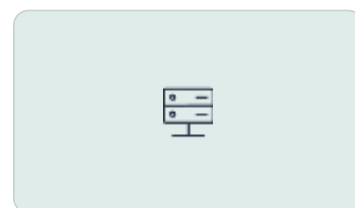
Katta hududlarni kuzatish, qidiruv-qutqaruv operatsiyalari va favqulodda vaziyatlarda vaziyatni baholash uchun qo'llaniladi.

Audio-Video Qayd Etuvchi Vositalar

Politsiya xodimlarining kamera va patrul mashinalaridagi kameralar orqali xizmat jarayonini hujjatlashtirish va shaffoflikni ta'minlash.

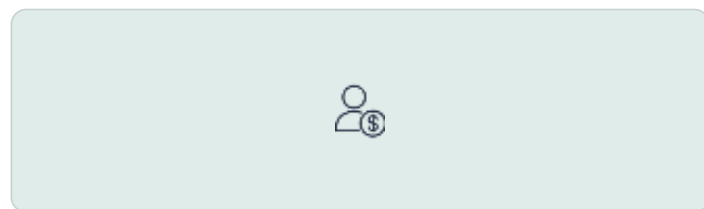
Tarmoq Texnologiyalari Asoslari

Tarmoq texnologiyalari – bu kompyuter va boshqa qurilmalarni o‘zaro bog‘lash, axborot almashish va resurslardan birgalikda foydalanishni ta‘minlaydigan bilimlar majmuasidir.

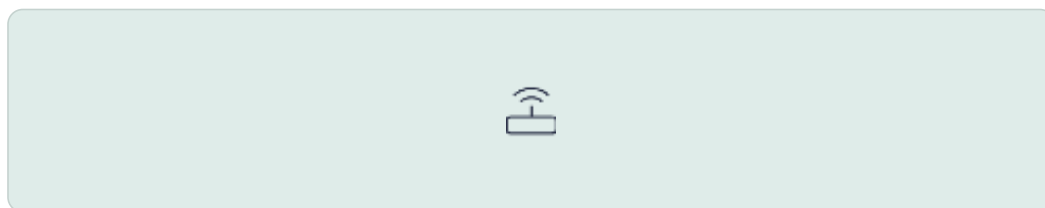
Server

Tarmoqdagi asosiy boshqaruvchi kompyuter.

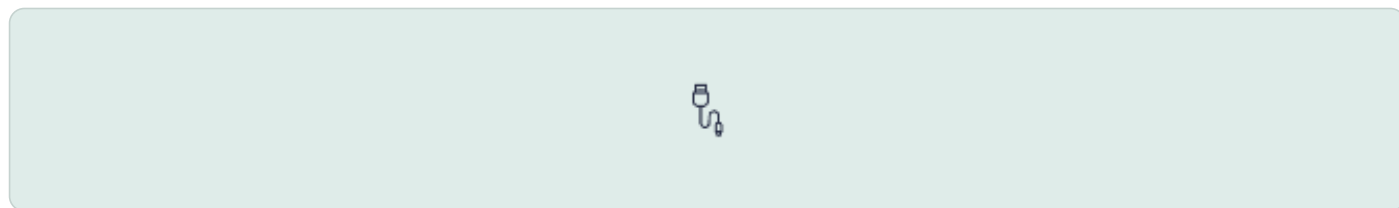
Klient (Ishchi Stansiya)

Foydalanuvchi kompyuteri.

Tarmoq Qurilmalari

Switch, router, modem, access point.

Aloqa Vositalari

Kabel (UTP, optik tolali), simsiz texnologiyalar (Wi-Fi).

Tarmoq Turlari: LAN (Lokal), MAN (Shahar), WAN (Global/Internet). **Protokollar:** TCP/IP (Internet asosi), HTTP/HTTPS (veb-sahifalar), FTP (fayl almashish).

📌 Tarmoq texnologiyalari ma‘lumotlarni tezkor uzatish, resurslardan birgalikda foydalanish va axborot xavfsizligini ta‘minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.